

6. Бурцева О.В. Шляхи удосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності митних органів щодо забезпечення прав фізичних осіб під час провадження в справах про порушення митних правил / О.В. Бурцева // Вісник Запорізького національного університету. Серія: Юридичні науки. – 2011. – № 2. – Ч. 1. – С. 143-148.
7. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 № 3723-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.
8. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44-45, № 46-47, № 48. – Ст. 552.
9. Івченко А.О. Тлумачний словник української мови / А.О. Івченко. – Х.: Фоліо, 2002. – 540 с.
10. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
11. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 06.04.1991 № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
12. Резник В.М. Принципи та законодавче регулювання переміщення товарів через митний кордон України / В.М. Резник // Право та управління. – 2012. – № 2. – С. 695-702.
13. Сурай І.Г. Добросовісність – сутнісна ознака еліти державного управління // І.Г. Сурай // Суспільство. Держава. Управління. Право. – 2011. – № 2. – С. 43-52.
14. Административное право: [учебник] / под ред. Л.Л. Попова. – М.: Юристь, 2002. – 697 с.
15. Томкіна О.О. Принцип гласності процедури прийняття правових актів Кабінету Міністрів України / О. Томкіна // Право України. – 2004. – № 9. – С. 28-29.
16. Ожегов С.И. Словарь русского языка / С.И. Ожегов; [под ред. Н.Ю. Шведовой]. – М.: Изд-во АН СССР, 1984. – 625 с.
17. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18-22. – Ст. 144.
18. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 29. – Ст. 377.

УДК 342.951:351.713

УПОВНОВАЖЕНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ОПЕРАТОР: ДОСВІД ШВЕЦІЇ ТА ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Федотова І.О., к.ю.н., доцент

*Феодосійська фінансово-економічна академія
Київського університету ринкових відносин*

У статті досліджується європейський досвід спрощення та гармонізації митних процедур світової торгівлі в умовах глобалізації та інформатизації сучасного світу. Автор вивчає досвід Швеції по запровадженню інституту Уповноваженого Економічного Оператора, визначає основні підходи, стандарти, базові принципи взаємовідносин митниці та суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, якій отримав акредитацію як Уповноважений Економічний Оператор. Пропонуються напрями подальшої роботи по впровадженню інституту Уповноваженого Економічного Оператора в Україні.

Ключові слова: Уповноважений Економічний Оператор, митниця, суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, акредитація, стандарти.

Федотова И.А. УПОЛНОМОЧЕННЫЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОПЕРАТОР: ОПЫТ ШВЕЦИИ И ВЫВОДЫ ДЛЯ УКРАИНЫ / Феодосийская финансово-экономическая академия Киевского университета рыночных отношений, Украина

В статье исследуется европейский опыт упрощения и гармонизации таможенных процедур мировой торговли в условиях глобализации и информатизации современного мира. Автор изучает опыт Швеции по внедрению института Уполномоченного Экономического Оператора, определяет основные подходы, стандарты, базовые принципы взаимоотношений таможни и субъекта внешнеэкономической деятельности, который получил аккредитацию как Уполномоченный Экономический Оператор.

Ключевые слова: Уполномоченный Экономический Оператор, таможня, субъект внешнеэкономической деятельности, аккредитация, стандарты.

Fedotova I.O. AUTHORISED ECONOMIC OPERATOR (AEO): EXPERIENCE OF SWEDEN AND ITS CONCLUSIONS FOR UKRAINE / Feodosiya financial and economic academy of Kyiv university of market relations, Ukraine

A paper is dedicated to learning the experience of the AEO establishment in Sweden and making the scientific recommendations for its implementation in Ukraine. The analysis of the AEO maintenance in Sweden has determined the framework for creating this institute to be the development of ideas and philosophy of simplification of customs procedures and building customs-business partnership.

Describing key tasks of the modern customs of the 21st century, the author emphasizes the importance of the SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade as a guideline document for World Customs Organization members.

The author studies the experience in working the simplification system using the AEO in Sweden. The conducted analysis of the Stairway Swedish concept has given an opportunity to specify basic principles and the concept mechanism, which is a system of five steps. The Stairway system can benefit all exporters, importers, freight forwarders and choose the level of assistance in five steps depending on business needs.

The author's results of investigation led to the conclusion that the customs legislation of Ukraine, which regulates the simplification of customs procedures and the AEO establishment, needs to be upgraded in view of international regulations and standards.

The AEO establishment in Ukraine has been proved to require the development of its own national model of customs-business partnership. That model would take into account the needs of all parties of the supply chain and international recommendations, and be focused on the further recognition of the AEO of Ukraine in the European Community.

Special attention is paid to the necessity of preparation of measures for the AEO implementation in Ukraine, including: creating a working group with a view to prepare an implementation plan of the AEO in Ukraine, draft regulations and running of experiment with the AEO establishment in Ukraine.

Furthermore, the author states that the AEO establishment in Ukraine is impossible without creating a "single window" system – the only information portal of the Government, software development for the information exchange between customs and operators of foreign economic activity, customs post-audit, introduction of full electronic declaration. This requires changes from operators of foreign economic activity themselves, who are to increase their level of knowledge and responsibility in international trade and to become reliable partners for customs for the purpose of security and development of foreign trade.

Key words: Authorized Economic Operator, Customs, the subject of foreign economic activity, accreditation, standards.

Стрімкий розвиток світової торгівлі в умовах глобалізації, інформаційних технологій та потреба в забезпеченні безпеки під час переміщення товарів через митні кордони держави ставлять нові завдання перед сучасною митною адміністрацією XXI сторіччя. Вимоги йти у ногу з часом, а також процеси євроінтеграції потребують скорішого запровадження світової практики та світового досвіду спрощення процедур міжнародної торгівлі із застосуванням інструментів, які вже виправдали себе та дали результати. Такими інструментами є інститут Уповноваженого Економічного Оператора (далі – УЕО), застосування системи спрощень митного контролю та митного оформлення, "єдине вікно" (система електронного урядування), створення платформи

для партнерських відносин між митницею та суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності, налагоджена система митного пост-аудиту.

Питання запровадження інституту Уповноваженого Економічного Оператора в Україні, європейської практики роботи цього інституту розглядались у працях вчених-економістів: І.Г. Бережнюка, А.Д. Войцещука, Л.Р. Пруса, С.Д. Симонова, С.С. Терещенко, Д.Л. Фесько, Г.О. Хабло та інших.

Деякі аспекти правового забезпечення діяльності Уповноваженого Економічного Оператора висвітлені в статтях І.В. Міщенко, С.Г. Левченко, А.В. Мазура, О.В. Мошинської та інших провідних науковців.

Але для запровадження інституту Уповноваженого Економічного Оператора в Україні, який би відповідав світовим стандартам та визнавався в Європейському співтоваристві, необхідно вивчення європейського досвіду правового забезпечення цього інституту та його організації, формування нової моделі взаємовідносин митниці та суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Метою статті є дослідження основ та організації роботи Шведської митної служби та Уповноважених Економічних Операторів на основі концепції Stairway та вироблення пропозиції по впровадженню інституту Уповноваженого Економічного Оператора для України.

Зростання зовнішньоторговельного обороту між країнами веде до збільшення товарів та транспортних засобів, що переміщується через митний кодон України.

У таких умовах виникають складнощі, пов'язані з роботою митниці, як контролюючого органу, а також суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, якій планує скоріше доставити свій товар до покупця.

У цій ситуації держава зацікавлена у виконанні ряду завдань: збір податків, сприяння легальній торгівлі, забезпечення безпеки торгівлі та усунення загроз у ланцюгу глобальних поставок світової торгівлі. Ці завдання обумовили пошук нової моделі роботи сучасної митниці та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Пошуком цієї моделі були зайняті експерти та провідні спеціалісти Всесвітньої митної організації та країн Європейського простору.

Необхідно зазначити, що вироблення нового погляду на взаємовідносини митної адміністрації та бізнесу відбувалось поступово. Однак, події 11 вересня 2005 року в Америці змусили до вироблення єдиних Рамкових стандартів безпеки і полегшення світової торгівлі [1].

Всесвітня митна організація рекомендує державам членам вести політику забезпечення безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі та активно імплементувати положення Рамкових стандартів безпеки і полегшення світової торгівлі, та застосовувати інститут Уповноваженого Економічного Оператора.

Прикладом успішної реалізації світових тенденцій та вимог співробітництва між учасниками процесу: митною адміністрацією та партнерами є досвід Митної служби Швеції.

З метою безпечного ланцюгу поставок, створення нового менеджменту міжнародної торгівлі Митною службою Швеції, спільно з державними органами торгівлі та промисловості, а також іншими запрошеними сторонами були розроблені та спроектовані митні системи “одна зупинка” та “єдине вікно” – Stairway, щоб працювати та управляти ланцюгом глобальних поставок та одночасно – швидкісними магістралями руху товарів майбутнього [2, 11].

Зміни у міжнародному світі торгівлі, що обумовлені, глобалізацією, пришвидшенням товаропотоків, обміном інформацією, технологіями, поставили нові завдання перед європейською митницею та учасниками транскордонного переміщення – суб'єктами господарювання, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Таким чином, необхідним був певний баланс, компроміс між спрощеннями митних формальностей, самих торгівельних операцій, їх безпекою та управлінням митними процесами як функцією держави. І цей компроміс було досягнуто з отриманням вигоди для всіх фігурантів ланцюгу світової торгівлі.

Визначення нових завдань та викликів сучасного світу змінило взаємовідносини бізнесу та митної адміністрації, відбулося зближення у поглядах на міжнародну торгівлю, з'явилися нові напрями співробітництва та нові методи роботи. Сьогодні торгівельні організації, які відповідають певним стандартам, стають партнерами митниці у митних процедурах в Європейських країнах.

Вивчаючи досвід таких взаємовідносин у Швеції, слід звернути увагу на той факт, що така співпраця має дві частини партнерського зближення: по-перше це програми співробітництва, що спрямовані проти злочинності, коли співробітники торгівельних підприємств беруть активну участь в мінімізації ризиків та запобігають злочинним проявам, порушенням у сфері транскордонного переміщення та міжнародної торгівлі. По-друге, митна служба Швеції завдяки такому зближенню отримує інформацію не тільки про товари, їх переміщення та зберігання, але і іншу інформацію про суб'єктів, які задіяні у ланцюгу міжнародної торгівлі.

Історія розвитку спрощення процедур торгівлі у Швеції бере початок у 1998 році, коли виникає ідея Концепції Stairway. Цьому передувало створення системи управління ризиками, яка дозволяла розділити учасників підвищеного ризику, низького ризику та основний потік, а також відповідні ризику митні процедури [2].

Слід зупинитися на основних положеннях Концепції Stairway. Системою Stairway у Швеції можуть скористатися всі імпортери, експортери, експедитори вантажів незалежно від розміру та напрямку бізнесу. Також до неї можуть долучитись брокери, перевізники, термінали, склади та порти. Компанії можуть обирати рівень сприяння по п'яти сходинках, в залежності від потреб бізнесу.

Цю систему можна описати наступним чином.

1-а сходинка. Компанії без акредитації, що не отримали дозволу. Це означає, що митні процедури, які ними проводяться носять традиційний характер та здійснюються без будь-яких змін.

2-га сходинка. Акредитовані компанії з однією або більше авторизацією (наприклад відстрочка уплати або спрощена процедура декларування), розміщуються на Другу сходинку. Митні процедури, що ними здійснюються носять традиційний характер і здійснюються без будь-яких змін. Їх відносини з митницею залишаються без змін.

3-тя сходинка. Компанія, що має акредитацію на проведення хоча б однієї стандартної митної операції, кваліфікується на Третю сходинку. Для досягнення цієї сходинки компанія повинна проявити активну ініціативу у формі заявки на перехід на більш високий рівень в Концепції Stairway. Діючи таким чином митниця потім починає процес акредитації компанії по рутинним операціям. Митниця не здійснює перевірку потоку товарів, який пройшов акредитацію. Також можливі інші спрощення митних процедур. (Цей ступінь розрахований на малі та середні компанії).

4-та сходинка. Компанії, які акредитували всі свої рутинні митні операції, знаходяться на Четвертій сходинці. Також можливі інші спрощення митних процедур.

5-та сходинка Компанія, яка відслідковує товарні партії по артикулам або в деяких випадках – по коносаментам, у всіх своїх рутинних митних операціях, може досягти П'ятої сходинки. Це може бути зроблено з використанням комерційного каталожного номера або каталожного номера по Єдиному коносаменту ВТО (Всесвітньої митної організації) або іншої аналогічної схеми. Акредитація по П'ятому ступеню автоматично забезпечує компанію всіма можливими пільгами та спрощеннями у процедурах, які передбачені у концепції Stairway [2, 31-33].

Сходинки від третьої до п'ятої дозволені для міжнародної акредитації у відповідності зі спеціальною додатковою частиною програми, яка веде до взаємного визнання сертифікацій.

Сходинки від третьої до п'ятої дають можливість отримання акредитації рутинних операцій по безпеці для участі в безпечному ланцюгу поставок відповідно до модуля інтегрованої програми, яка має назву Програма Безпеки Stairway Stairsec.

Для компаній, які акредитовані на низькому рівні Stairway, митниця бере на себе більш серйозні обов'язки в галузі контролю та безпеки торговельних потоків. На більш високих рівнях Stairway акредитовані Уповноважені Економічні Оператори покладають на себе більше відповідальності. Це створює можливість для митниці перевести свої ресурси у зони високого ризику, в той час як кращий контроль та безпека здійснюються операторами низького ризику.

Для отримання статусу Уповноваженого Економічного Оператора у Швеції претендент проходить процес екстенсивної акредитації. Після акредитації компанія отримує власного Координатора Клієнтів Stairway від митниці, який консулює та підтримує зв'язки для участі у всіх видах митних процедур. Сертифікація базується на партнерстві і довірі, а також на щоденному контакті між митницею та відповідною компанією для попередження мінімізації помилок та ризиків. Рівень якості безперервно відслідковується за допомогою екстенсивної програми митниці з системами раннього попередження, програм внутрішнього аудита компанії та аудита якості [2, 23].

Основною ідеєю Stairway стало вироблення митної системи, яка побудована на різних потребах суб'єктів господарювання, що задіяні в ланцюгу міжнародної торгівлі, виробленні диференційованого підходу та акредитації учасників з низькими ризиками. На нашу думку, аналогічний підхід може бути використаний в Україні для запровадження нової системи митних спрощень.

Важливим аспектом для отримання статусу Уповноваженого Економічного Оператора в Швеції є акредитація. Так, наприклад, правила отримання статусу Уповноваженого Економічного оператора в Європейському співтоваристві передбачає, що Уповноважений Економічний Оператор знайомиться з керівними принципами роботи УЕО в Європі, які складаються з набору, який містить керівні принципи та додатки: це анкетування (SAQ) і пояснювальна записка, перелік можливих ризиків, загроз та рішень, шаблони безпеки декларації. Така схема дозволяє претенденту на статус Уповноваженого Економічного Оператора зрозуміти загальну систему та процес роботи та відповісти на запитання: чи зможе він це реалізувати у своїй компанії. Це допомагає претенденту розібратися та прискорити процес отримання статусу Уповноваженого Економічного Оператора [3].

Усі суб'єкти, які здійснюють зовнішньоторговельну діяльність в Європейському співтоваристві вважаються економічними операторами та мають отримати унікальний ідентифікаційний номер (номер EORI), який буде використовуватись для всієї митної діяльності в Європейському співтоваристві. Наприклад, при імпорті або експорті в країни за межами ЄС. На офіційному сайті Шведської митниці розміщена інформація по індексу економічних операторів Швеції та дані Європейської комісії по

ідентифікації EORI. На сайті міститься інформація по економічним операторам, які мають одне або більше спрощень та дозволів, які видані Шведською митницею та сертифіковані по програмі Stairway [4]. Це є зручним та дозволяє орієнтуватися в компаніях, які працюють у сфері міжнародної торгівлі, є надійними партнерами та мають режим сприяння від митниці.

Досвід країн Європейського товариства, зокрема Швеції, є дуже важливим для формування нової моделі взаємовідносин митниці та суб'єктів господарювання в Україні. Упровадження інституту Уповноваженого Економічного Оператора в Україні повинно відповідати ідеї та філософії, яка міститься в Рамкових стандартах безпеки і полегшення світової торгівлі. Цей процес має будуватись у рамках певної концепції, яка буде включати комплекс європейських стандартів діяльності Уповноваженого Економічного Оператора, що передбачатиме визнання суб'єктів зі спеціальним статусом в країнах партнерах та Європейському співтоваристві.

На нашу думку, для впровадження інституту Уповноваженого Економічного Оператора в Україні необхідно розроблення власної національної моделі партнерства бізнесу та митниці Міністерства доходів і зборів України, що має враховувати потреби всіх сторін ланцюгу поставок, міжнародні рекомендації та бути орієнтованим на подальше визнання українських Уповноважених Економічних Операторів в Європейському співтоваристві. Для цього необхідно підготовка та реалізація наступних кроків.

1. Розробка національної Концепції Уповноважених Економічних Операторів з урахуванням європейського досвіду та відповідно до стандартів, що діють в Європейському співтоваристві.
2. Створення Проектної групи із запровадження інституту Уповноважених Економічних Операторів в Україні. До складу групи необхідно включити представників Департаменту митної справи та митниць Міністерства доходів і зборів України, представників провідних торговельних компаній, представників суб'єктів, що забезпечують процеси транскордонного переміщення (брокерів, перевізників, експедиторів), європейських експертів.
3. Розробити План заходів впровадження інституту Уповноваженого Економічного Оператора в Україні з визначенням строків та відповідальних суб'єктів.
4. Підготувати проекти документів для правового забезпечення впровадження інституту Уповноваженого Економічного Оператора в Україні та провести експертизу проектів документів на відповідність європейським стандартам.
5. Підготувати інформаційну систему (програмне забезпечення для взаємообміну інформацією між митницею та суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності) та її правове регулювання, необхідне для роботи по системі управління ризиками та ефективному аналізу ризиків, митному пост-аудиту.
6. Провести пілотний проект по впровадженню інституту Уповноваженого Економічного Оператора в Україні шляхом укладення договорів з 5-7 компаніями та спільної роботи митників та представників компаній по розробці та удосконаленню роботи проходження митних формальностей із застосуванням системи митних спрощень.
7. Продовжити та інтенсифікувати створення системи “єдиного вікна” – єдиного інформаційного порталу державних органів для обміну інформацією про зовнішньоторговельні операції та суб'єктів господарювання.
8. Збільшення електронних операцій, що проводяться на митниці та між митницею та суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності (Уповноваженим Економічним Оператором) до 100%. Уведення повного електронного декларування.

9. Стандартизація процесів управління якістю на підприємствах суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які претендують на статус Уповноваженого Економічного Оператора. Забезпечення доступу митниці до систем компаній. Створення партнерських відносин та співробітництва суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності та митниці Міністерства доходів і зборів України.
10. Проведення освітньої компанії для посадових осіб митних органів, аудиторів, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, суб'єктів господарювання, які задіяні в міжнародному ланцюгу поставок для розуміння нової ідеології взаємовідносин митниці Міністерства доходів і зборів України – суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності та роботи за новими стандартами.

Використання досвіду Швеції та інших країн Європи в запровадженні інституту Уповноваженого Економічного Оператора в Україні має велике значення для виконання міжнародних зобов'язань, узятих державою, створення партнерських відносин між митницею Міністерства доходів і зборів України та суб'єктами господарювання, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність та задіяні в ланцюгу міжнародних поставок, це сприятиме забезпеченню прискорення зовнішньої торгівлі, безпеці та захисту національних інтересів України. Подальші наукові розробки теми впровадження інституту Уповноважених Економічних Операторів в Україні мають бути спрямовані на формування та удосконалення механізмів контролю та безпеки проходження митних формальностей на підставі партнерства митниці та бізнес-спільноти та їх правового забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рамкові стандарти безпеки і полегшення світової торгівлі: Всесвітня митна організація, червень 2005. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/976_003.
2. Lars Klarisson. The Stairway. PRINFO Vargarda Tryckeri AB, Vargarda / Lars Klarisson. – Sweden, 2005. – 287 p.
3. Європейський Митний інформаційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/ecip/security_amendment/who_is_concerned/index_en.htm.
4. Веб-сайт Шведської митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.se/en/startpage/keywordsaz/az/eorieconomicoperatorregistrationandidentification/eoriswedishcustomsindexofoperatorsandtheuropeancommissioneoridata base.4.f85af7125935c3ae38000217.html>.